

X.

Tu naznanja se, glej, ples siromakom v korist;
Tu beseda! — Kako tu skrbi za vas se, berači!..
Drobne nožice vrté se gosposke v sijajnem prostoru.
Gosli, piščali sladko in zapeljivo pojó
Vse se sveti blesti.....

Vse se v veselji topi, zamaknjeno vse je v nebesa
In vse to za koga? Zate, oj srečni berač!
Blaga gospóda, kakó lepó se trudiš za druge
Za ubožne ljudi trudiš se in — veselíš!.....

Kako krasno je vrisal naš Stritar v teh stihih vso lažnjivost naših „dobrodelnih“ veselic in plesov! — „No, svet je tak, predrugačjš ga ne ti, ne drugi, in ako se veseli in raduje, ni li lepše in boljše, da s tem združi „dobrodelni namen“ se mi ugovarja. Da, reformator nisem, a borim se in se vedno bom proti lažnjivosti. Jeli res komu od teh stotin udeležencev, ki so se zbrali v sijajno razsvetljeni, zelenjem, eksotičnimi cveticami in dragimi preprogami okrašeni dvorani bil namen — pomoč ubogim, in ne lastno razveseljevanje! Prekrasne ženske toalete in njih dragoceni nakit, vse to blišči in mami oči; glej, koliko bogastva, koliko potrate! Ali res le jedna od teh vé, kaj je ubožstvo, kaj je skrb za življenje, kaj je glad in mraz? In gospodje v frakih ali uniformah, oni uže bolj poznajo življenje, ker pridejo z njim v ožjo dotiko, ker so se mnogi njih pospeli sami iz siromašnejših krogov, — pa mar jim je res kaj drugega na mislih, nego kako bodo dvorjanili krasoticam, kako se zabavali s svojimi izvoljenkami, kako se ponašali s svojo obljubljenostjo kot izborni pazni kavalirji? —

Ves ta čar, ves ta sijaj, vse to razveseljevanje in razkošje, koliko tisočev in tisočev to stane. Koliko stane dvorana in nje okrasba, koliko priprave in vabljenje, koliko glasba; — kako ogromna svota naraste iz vseh teh postojank. Dasi so vstopnice nerazmerno drage, — gospoda želi biti povsem „med sabo“, vsa ona aristokracija po rodu ali premoženju, — in da si pride vsled tega zelo veliko skupička, je prebitek tako malenkosten in neznamen, da je morda komaj tolik, kakor je bil trošek le jedne same družine za toalete plesalk in garde dames. Toliko sto in sto ljudi si domišlja, da so postali dobrotniki človeštva s tem, da so se razveseljevali, da so se razkazovali v svojem bogastvu in skušali drug drugega prekositi v svojem sijaju; toliko stotin ljudi je zopet izdalo na tisoče (s tem je seveda ugodilo trgovini, česar ne smemo prezreti za dobro posledico enakih zabav), ali oni — kojim v korist se je to priredilo, dobili so v delež svotico, „čisti dobiček“ plesa, — svotico, katero bi samo jeden bogataš lahko podaril, ne da bi se mu najmanje poznalo.

E p i l o g.

Nisem črnogledec, rad priznavam, da ima življenje mnogo lepega, mnogo blagega, da stori človeštvu mnogo koristnega, vzvišenega, — ako sem kljub temu načrtal vrsto prizorov iz zgolj temne, neprijazne strani, nisem storil tega, da bi tajil ali kratil solnčno stran, temveč le, da bi opozoril na lažnjivost, ki se pojavlja v vseh prilikah življenja. In ako te sličice le količkaj pripomo-

rejo k borbi proti lažnjivosti — upam da sem dosegel, več, nego bi z najdaljšimi spisi. —

Po noči.

Toliko, da mi je malce blestela cesta pod nogami. Noč pa je bila neprozorna, soparna tiha. Da, čuk se je oglašal nekje v goščavi.

Menda nisem ničesar premišljevala in samo hitela proti domači vasi. Lučica u znamenji tam blizu prvih hiš je še gorela.

Kar mi vstrepeče telo in šine kri k srci in v glavo. Zazdelo se mi je hipoma, da vidim (tam) ob cesti svoje telo mrtvo. Razločila sem samo glavo s pol zaprtimi očmi in ono strašno bledico . . . Bežala sem, a nogi sta mi zastajali in se šibili v kolenih.

Kako smešno, saj hodiš! . . . Pa vendar! . . . Ozrla sem se, in vroče mi je bilo . . . Zaničljiv nasmeh mi je prišel na ustni in mislila sem zopet: smešno! . . .

Zopet sem se potrudila naprej in vedno bliže isti prijazni lučici . . . Mimo . . . domov . . .

Od kod ta bedasta domišljavost?!

Pošel mi je strah z grozo in zabila sem nekoliko namišljeno prikazen ob cesti.

Saj je ne bodem videla več, dasi jo bodo gledali drugi, drugače, drugod. . .

Viola.

Narodna zavest v Slovencih.

Laibach, 30 Minuten! zakličé hreščeči glas sprevodnikov; še parkrat se zasucejo kolesa, še par krepkih sunkov in vlak postoji. Urno tekajo sprevodniki ob celem vlaku, odpirajo vrata na kupejih in potujoča množica se usuje na peron. I jaz pobrem svojo popotno torbico ter stopim za drugimi proti izhodu. Pri malem prelazu, skozi katerega se mora gnetiti vsa množica, stoji mali cerber južnega kolodvora ter gleda pisano izpod čela na vrveče, suvačoe se občinstvo. Gorje mu, ki bi se hotel izmuzniti, ne da bi mu pomolil svojega listka, kajti razljučen mu hrešči svoj: Fahrkarten! na ušesa.

Hvala Bogu, zunaj smo, na prostem. Na vse strani se razkropi množica, eni odhajajo peš, drugi skočijo v čakajoče vozove a zopet drugi napolnijo hotelske omnibuse. Še sem premišljevala, katero pot bi si izbrala, ko se oglasi za menoj razkavi bas: „Fahr' mer Frailn?“ Ozrem se in zagledam rudeča, polna lica, ljubljanskega izvoščeka, ki tu kraljuje na svojem uže precej obrabljenem „kozlu“. Zahvaljujem se slovenskemu germanofilu ter sedem v „Maličev“ omnibus. Med tem ko drdramo

v mesto, premišlujem, koliko sem pač že čula slovenskih besed.)*

Žalostni rezultat mojega premišljevanja: niti jedne. Kar se mi je dosedaj govorilo, kar je množica okoli mene čebljala, vse je bilo rečeno le v tisti blaženi nemščini, kakor če bi bili res tam kje v „rajhu“. No, si mislim, bomo pa videli, če se res ne da nič prisiliti. Izstopivša iz voza, zahtevam tedaj od prihajajoče sobarice sobo v slovenskem jeziku. Oh, kako se mi je uljudno klanjala, kako je znala lepo v domačem jeziku govoriti; prav videlo se ji je, da jo veseli, streči slovenskemu gostu.

Tako se mi je godilo vse povsod. V prodajalnicah, kjer je vse tolklo tisto spačeno ljubljansko nemščino, sem zahtevala v slovenskem jeziku, a mahoma so se zavedli mladi merkurjevi sinovi svojega slovenskega pokolenja in domača beseda jim je tekla prav gladko iz ust. V gostilni, v sladničarni, vse, povsod se mi je streglo po slovenski, ker sem jaz tako govorila in hotela.

Vprašam tedaj, kje bi bil tisti nemški značaj naše bele Ljubljane, če bi se vsi držali načela: govoriti na cesti in v javnih lokalih le v lepem našem domačem jeziku? Pristnih Nemcev je v Ljubljani res tako malo, da se mej Slovenci kar izgublajo, krivi smo si tedaj sami, če ima naša slovenska metropola pečat nemštva. Moški spol je v tem oziru nekoliko — ne baš veliko — a vendar nekoliko boljši. A naše dame? — joj meni! — človek bi kar mislil, da jih je sram govoriti v svojem materinskem jeziku. Ali ni to žalostno? Ali moremo potem zahtevati, da naj tujci spoštujejo naš narod, če ga sami preziramo, teptamo in potujčujemo? To bi bila nezmisel. V prvi vrsti moramo sami za to skrbeti, da pridobimo svojemu jeziku pravo veljavo. Verjemite mi, cenjene moje bralke, i najbolj zagrizena nemška tvrdka se ne bode branila slovenskega jezika, če ji prinaša kupcev. Sicer pa mislim, da je dolžnost vsakega zavedenega Slovenca, zahajati le v slovenske prodajalnice. Dunajske krščansko-socijalne gospodinje se ogibajo vsake židovske tvrdke, pa se me Slovenke ne bi mogle ogibati nemških?

Ohrabrite se tedaj, Slovenke, govorite slovensko, kjerkoli ste, navadile se boste, da se vam ne bode več jezik zapletal, lomeč svojo materinščino (o ironija!) Kmalo se tudi občinstvo privadi, da tudi izvoščeki ne bodo več ponujali svojih „steinköln“.

Odpotovala sem iz Ljubljane z bridko zavestjo, da bi bilo lahko vse drugače — boljše — da le trdno hočemo. Bog daj, da bode res drugače, ko se spet vrnem v ljubljeno mi mesto.

Zvon na peronu zapoje v tretjič. „Laibach — einsteigen! mi doni zopet na uho. Sprivodniki zalopnejo in zaklepajo vrata. — „Fertig“ — in vlak se pomiče zopet naprej. — Bog te živi, lepa moja Ljubljana, Bog

*) Pridite v Trst in slišali bode, ali Vam bode kdo ponujal voz po nemško ali v kakem drugem jeziku, razven italijanskem! Kaj pravim Trst?! Vsako mesto kaže že ob vstopu vanje svoje narodno lice, zakaj li n a š e ne? Ali razume in zna italijansko vsak ki pride v Trst? (Op. ur.)

te živi, in daj tvojim prebivalcem ponosa, pravega narodnega ponosa, da se nam prikaže kot prava, krepka Slovanka.

Danica.

Oh, ene ni!

Mraz in zima sta zbežala,
Gorko solnce sije spet;
Pomlad se je prismejljala,
Pestro žizen pripeljela,
Mnoge cvetke gledam cvet.
Ene, najbolj ljubeznive,
Zdaj pa več med njimi ni,
Milice cvetice žive
Hčerke mi nepozábljive,
Ki pod Čavnom v grobu spi . . .

I. V—v.

Častni član.

Spisala Milka.

S čitalničnega okna V. je plapolala črna zastava, oznanjujoča tržanom, da je nehal živeti najnovejši častni član Luka Jermen. Od severa in juga zaganjala sta se vetrova v njo. In obema je ugodila. Zdaj je zamahnila proti jugu, zdaj proti severu. Toda tudi tega vrtenja je bilo skoro konec. Sneženi kosmiči jeli so jo obsipati in kinčati sé svojimi zvezdicami.

Polagoma se je i črni prapor umiril, in je liki drevesna skorja skrčen in zmrzel štrlel iz okna.

Čitalničarji so ga potegnili na podstrešje, da se tam otaja in posuši, ter počaka nove prilike, da bode oznanjeval smrtni dan narodnih sinov.

Dovolj dolgo je danes visel.

Čitalničarji zvršili so res svojo narodno dolžnost. Pokazali so svetu, da znajo v istini čislati svoje ljudi, svoje člane. In Luka Jermen bil je celó častni član čitalničin. —

Ko je ta ob novem letu slavila tridesetletnico svojega obstoja, spomnila se je v naglici svojih ustanoviteljev ter imenovala jih častnim članom. Žalibog, da jedini gospod Luka Jermen je brez svoje volje in želje dospel do tega mesta. On jedini je bil še živeči ustanovitelj čitalnice v trgu V

Ali tedaj, pred tridesetimi leti, bili so burni časi. Skoro, bi rekla, gorjé mu, kdor si je upal sé svojo narodnostjo na dan. To so vam bili možje, značaji, ki so kljubovali vsem silam, da so narod probudili. Tudi v trgu V. bilo je nekaj tacih vrlih narodnjakov. Seveda bila jih je komaj peščica, in kdo bi neki takrat iskal